

— Йой, як вродили яблука! Йой, як вони вродили в нашому садку! — жінка, на очах якої у напівтемряві кінозалу перлинами спалахували сльози, наче прикипіла до екрану. — Я навіть відчуваю їхній п'яний смак і медовий запах, незже усе це було зі мною. Боже мій, Боже!..

„Чорнобиль. Тризна“

Спалахнуло світло у залі чорнобильського кінотеатру «Україна», якось несподівано відтінивши посуровілі скорботні обличчя людей, які зібралися тут, і наче німий докір — біла пляма на сцені, на котрій ще кілька хвилин тому бігли нескінченною чергою кадри документального фільму «Чорнобиль. Тризна». До розмови не схилилося: важким тягарем на серця лягла дійсність — сплюндрованої шматок колись квітучої української землі. Водночас подумалося, щоб там не було, але знайде наш народ у собі сили для відродження держави, земля чорнобильської, здолає труднощі задля дітей майбутньої нації.

Серед тих, хто не поспішав залишити приміщення, була миловидна жінка... Ми підійшли до відомої української поетеси Ліни Костенко.

— Скажіть, будь ласка, з якої нагоди ви зараз опинилися у Чорнобилі?

— Чому тільки зараз, я вже два роки їжджу сюди, на Чорнобильську землю, зустрічаюся з людьми, разом думаємо думи. От і фільм, присвячений 800-річчю міста, одним із авторів якого я є, це не тільки мій творчий звіт, а передусім відбиток особистого ставлення до, без перебільшення, значної дати в історії нашого народу.

Замисліться на хвилинку: Чорнобиль 800 років. Цей ювілей неодмінно став би радісним і святковим, якби не одна обставина — ювілей мертвий. Він загинув сім років тому, і його ім'я зробилося для світу зловісним символом атомного Апокаліпсису. Тож хай він буде принаймні у нашій пам'яті безсмертний!

— Що взагалі спонукало пристати до цієї теми, адже, як на нас, ви більше тяжієте до лірики?

— Тришки не точно: я більше тяжію до слів про народ, про його землю та історію. Полісся — один із найстародавніших і найсвоєрідніших регіонів України, звідни почали родовід свій колись деревляни, де було особливо розвинуто бортництво. І все, що можна розповісти про нього, — передати свої почуття в слові чи на екрані — треба обов'язково робити. Аби це залишилось неодмінно в пам'яті.

Якщо відверто, з одного боку, жаліливо бачити його сьогодні, замішане на людському горі, а з іншого — робота над цим матеріалом додає моральних і фізичних сил. Бо спостерігаєш за цією трагедією в її остаточному вигляді, і, відтак, на фоні загальнолюдського лиха, стає мізерними решта поодиноких тра-

гедії і драм. Тобто, душа позбувається усіх дрібниць, і ти починаєш думати, як допомогти, врятувати і гарантувати всіх нас від подібних катаклізмів на кшталт чорнобильського.

— У передмові до сьогоднішньої прем'єри ви розповідали про процес створення цієї стрічки.

— Чого гріха таїти, він тривав за досить складних обставин, особливо попервах. Часом складалося враження, що багатьом байдуже, що ми робимо. Я не раз подібне помічала: охочих стати у пригоді особливо багато, коли допомогти не потребуєш, коли робиш щось легке, веселе, престижне. А от коли дійсно потрібно, як мовиться, засукати рукави і відірвати щось од чогось, поруч — нікого із свічкою не розпитуєш. Проте, разом з тим наша зйомочна група щиро завдячує за безкорисливу допомогу в 30-кілометровій зоні Тарасу Рильському, Олександрю Карасюку, Павлу Покутному, Володимирю Сіроштану. На що вони у відповідь завжди жартували, мовляв, найголовніше вам не заважати. І, як бачите, фільм врешті-решт було завершено. Більше того, лишилися ще

багато відзнятого матеріалу для другого фільму.

— Як самі оцінюєте зроблене? Вдалися всі задуми, чи ні?

— Складне запитання. Бо, нагадую, ця робота не лише моя особиста, а певного колективу — режисера, оператора, звукооператора та інших.

— І все ж спробуйте...

— Ну гаразд. Якщо йшлося б про художній кінофільм, де автор може змодельовувати ситуацію, як на мене, дати оцінку було б набагато легше. А ось у документальному — все набагато складніше. Зокрема, є такі моменти, які від авторів не залежать й їх складно передбачити. Наше завдання всі їх скласти до купи, осмислити і відібрати потрібні, що працюватимуть на певну ідею.

Я, зокрема, вважаю цей жанр дуже і дуже складним. Бо тут крім документальстики, є епізоди, які не поступаються художньому фільму, а, подеколи, навіть переважають його. Приміром, вдається зафіксувати на плівці людей, які живуть своїм особисто трагічним життям, що не здатна відтворити на екрані найталановитіша актриса. Ось, як рідма-рида у нас жінка на згайриці рідної хати (до речі, вона навіть не здогадувалася, що її знімають). Тобто веду до чого: все, що залежало від людей — вдалося. А що не вдалося — то, мабуть, ми чогось недоробили.

Не роблю спроби виправдатися, але ще раз нагадаю: працювали у найскладніших умовах. Часом бракувало звукооператора, самим доводилося тягати важку апаратуру у неблизькі світи тощо. Бува угледиш, мовою кіношників, геніальну натуру, але поки встановиш неповоротке причандалля, поки зарядиш плівку — кадр уже «втік». Тільки на завершальному етапі роботи, як-то кажуть, нас під своє батьківське крило взяла Київська студія хронікально-документальних фільмів і ми врешті-решт одержали в своє розпорядження автомобіль (пригадуєте: він не розквіш, а засіб пересування).

— У кожній кінострічці обов'язково є майбутнє. Яке воно у вашої?

— Гадаю, цей фільм передусім слід показати депутатам і членам уряду. Тобто тим людям, які так безглуздо і безвідповідально жонглювали питанням вирішення подальшої долі зони. Наче шпацирували бульваром — то закривали атомну станцію, то знову відкривали. Треба примусити їх думати, аби вони зрозуміли, що до чого, побачивши обгорілий хрест на чорнобильському цвинтарі.

Гадаю, не лишиться осторонь телебачення — найбільший у країні кінозал. Ми на нього дуже розраховуємо.

— І на останнє. Щоб ви побажали чорнобильцям?

— Віри. Віри. І ще газ віри...

В. КУЗЕНКОВ,
О. ГОНЧАРУК.